

"סרטים בפסטיבל "אפוס" חושפים מציאות נוקבת: שיחה כנה עם אדריכל נודע, ויכוח סוער בברלין, תושבי איסטנבול שמגורשים מבתיהם וילדותה של אדריכלית ישראלית"

את הקסם של אותן שכונות ישנות מנסה להעביר האדריכלית נילי פורטוגלי, שבסרטה "זאת הסמטה היא סיידה בתכלת" משחזרת זיכרונות ילדות מהפנסיון שניהלה סבתה בצפת, בניסיון לפענח את סוד קסמן. "הבתים שאליהם אנחנו רוצים לחזור שוב ושוב, לא נוצרו על ידי אנשים שרצו לייצר אייקונים אדריכליים, אלא שאפו ליצירת סביבה אנושית שבה האדם ירגיש כבתוך ביתו", היא אומרת.

המבנה הוקם באמצע המאה ה-19 ושימש את הקונסוליה האוסטרית. לימים הפך לבית מלון, כשקאפלת התפילה-לשעבר משמשת בו כחדר אוכל. בעזרת ניצבים, בהם ילדה שמייצגת את פורטוגלי הקטנה, מגוללת האדריכלית-בימאית את תולדות משפחתה ואת זכרונותיה.



שנות הילדות כותבות את האדריכלות בימי הברגרות, כפי שמעידה על עצמה נילי פורטוגלי, שחוזרת לצפת העתיקה (צילום: באדיבות פסטיבל אפוס)

באמצעות אגפי המלון השונים - החצר החיצונית רבת-המסתורין, המטבח שבו הסתגרה סבתה רוב שעות היממה, ובעיקר החצר הפנימית - מדגימה פורטוגלי את גישתה לתכנון, אותה "תפיסה הוליסטית לאדריכלות" שאותה פירטה גם בספרים שחיברה.

טריילר <https://vimeo.com/215689346>

החצר הפנימית, שדרכה עברו האורחים ובני המשפחה מאגף אחד לשני, הפכה אצל פורטוגלי לחצר הפנימית של "מרכז היום לקשיש" ברחוב רש"י בתל אביב. בדומה לפנסיון, גם הוא מופנם ומסתגר מהרחוב. במת בית הכנסת האר"י בעיר, שבו התפללו בני משפחה, הפכה לחופת העמודים בכניסה לבית "פליציה בלומנטל" בכיכר ביאליק בתל אביב. הצבעוניות העזה שמאפיינת את מבניה מקבלת הקשר, באמצעות הטקס השנתי של צביעת הסמטה בתכלת על ידי סבתה.



בניין של פורטוגלי בצפון ת"א. אגפי המלון של סבתא מדגימים את גישתה של הנכדה, לעתיד לבוא
(צילום: גדעון לוי)

לא רק המבנים מל

ובסביבותיה, בין היתר בבית העלמין הישן בו קבורים קרובי משפחה, או בדרך המובילה אל העיר. כך מציגה פורטוגלי את חשיבות הנוף במבניה, אם בקביעת תוכנית "מרכז היום לקשיש" סביב העצים העתיקים שצמחו במגרש, או באופן תכנון הבתים שלה, כשהיא מסיירת בשטח הפתוח עם יתדות וקובעת בעזרתן את מיקום הפתחים העתידיים של המבנה

אלו וגם אלו משמשים את פורטוגלי כדי לזהות את ה"דפוסים הבלתי משתנים" באדריכלות - תוך הקבלה בין הדרך למלון לבין הדרך למשכנו של הדלאי לאמה, או בין שער המלון לבין מקדש אלף השערים בקיוטו. כך משתרגים זה בזה ציטוטים בודהיסטיים עם ציטוטים מתולדות האדריכלות, בהם של האדריכל האמריקאי המשפיע כריסטופר אלכסנדר, שאצלו למדה. יותר מכל, זהו סרט פרטי של געגועים של האדריכלית לסבתה, וכן לתקופת הילדות ולתמימות שאפיינה אותה.